

Danskerne er mere europæiske end politikerne

Danskerne er som enkeltpersoner mere europæiske end politikerne på Christiansborg, fremgår det af den første analyse af EU's sammenhængskraft. Samlet set vokser den strukturelle samhørighed i EU støt, mens borgerne i Syd-, Øst- og Centraleuropa som individer bliver stadig mere skeptiske.

CLAUS KRAGH
chr@mm.dk
twitter.com/kraghclaus

EUROPA

Over hele Europa og mange steder i resten af verden bekymrer politiske ledere sig over EU's skrøbelighed. Hvis det Europa, hvor nationale ledere i begyndelsen af det 20. århundrede kastede deres nationer ud i et morderisk ragnarok af revolutioner, krige og folkedrab, atter vælger

nationale i stedet for kollektive løsninger, vil det sende chokbølger kloden rundt.

Men ingen aner reelt, hvordan det står til med sammenhængskraften i Den Europæiske Union. I hvilket omfang føler borgerne sig i EU-landene sig f.eks. overhovedet som europæere? Og i hvilket omfang er EU-landene, når det kommer til stykket, interesserede i at finde fælles løsninger på fælles udfordringer?

Dette er baggrunden for, at tænketanken European Council on Foreign Relations, ECFR, har opstillet, hvad man kalder The European Cohesion Monitor – en videnskabelig analysemodel, der kan måle, i hvilket omfang EU-landene og deres borgere føler sig som europæere og er indstillede på at samarbejde.

”Sammenhængskraft er en diffus størrelse, der bliver talt meget om, men som det

hidtil har været umuligt at kvantificere. Det er det, vi har villet rette op på ved at samle data om ti strukturelle og individuelle faktorer, der tilsammen bidrager til graden af strukturel og individuel samhørighedsfølelse i EU-landene, når det gælder forholdet til EU,” siger Josef Janning, senioranalytiker og leder af projektet, på ECFR's kontor i Berlin.

Sammenhængskraft påvirkes af politisk diskurs

Resultatet af analysen er samlet i rapporten ”Keeping Europeans Together”, hvor man finder detaljerede analyser af borgernes og regeringernes vilje til europæiske samarbejde i de 28 EU-lande. Analysen bygger på data fra henholdsvis 2007 og 2014.

”Dermed får vi et billede af, hvordan EU's sammenhængskraft er blevet påvirket af finanskrisen i 2008. Først til næste år vil vi kunne måle, hvad flytningekrisen har betydet, hvilket givet vis er ganske meget,” siger Janning, som i rapportens indledning slår fast, at en kollektiv europæisk sammenhængskraft i høj grad er noget, der først er skabt med dannelsen af EF i 1957 og siden EU.

”Over de seneste 100 år har betydningen af, hvad det vil sige at være europæer, forandret sig mere end nogensinde tidligere i historien,” skriver Janning og fortsætter:

”Det gamle Europas endeløse rivaliseren mellem nationer var bygget på ideen om national sammenhængskraft, hvor individuelle stater kun behøvede intern sammenhængskraft for at være succesrige. Det nye Europa med integration mellem nationerne forudsætter både sammenhængskraft internt i EU's medlemslande og eksternt imellem dem.”

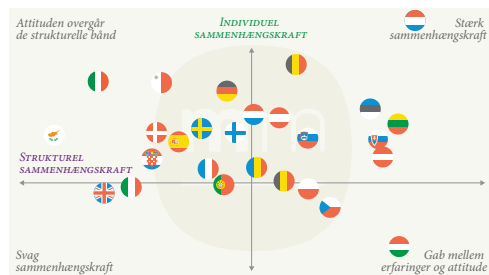
Josef Janning konstaterer, at EU's sammenhængskraft i 2014 samlet set var en smule lavere end i 2007, men at faldet er mindre, end man umiddelbart skulle tro, når man tager dybden af den økonomiske krise, der begyndte i 2008, i betragtning. Se figur 1.

”Sammenhængskraften er mindre volatil, end vi havde troet. Men det er også et faktum, at den er ret beskeden selv efter 60 års samarbejde. Mens den strukturelle sammenhængskraft vokser, kan vi se, at de nationale politikeres diskurs gør en forskel, når det gælder de individuelle faktorer vedrørende sammenhængskraften,” siger han.

Den strukturelle sammenhængskraft be-

Luxembourg er monstereuropæeren

EU's sammenhængskraft i 2014

FIGUR 1 — Luxembourg var i 2014 både individuelt og strukturelt det mest europæiske land i EU. Omvendt var Storbritannien det land, hvor både borgere og ”systemet” reelt og følelsesmæssigt udviste mindst samhørighed med EU. Irenes attitude og oplevelser med EU er relativt positive, mens landet qua sin geografi strukturelt set er relativt marginalt placeret i EU. I Ungarn er det lige omvendt. Her har man strukturelt set en høj samhørighed med EU i kraft af både geografi og økonomisk støtte fra EU, mens den individuelle attitude er klart negativ. Danmark ligger over gennemsnittet i individuel samhørighed, men en smule under gennemsnittet på den strukturelle sammenhængskraft.

KILDE — ”Keeping Europeans Together - Assessing the State of European Cohesion”, European Council on Foreign Relations, Berlin, september 2017.

“ Over de seneste 100 år har betydningen af, hvad det vil sige at være europæer forandret sig mere end nogensinde tidligere i historien.

JOSEF JANNING
Senioranalytiker, European Council on Foreign Relations

skrives ud fra seks faktorer. Resiliens, der er et udtryk for det enkelte lands velstand og grad af lighed. De økonomiske bånd til andre EU-økonomier via handel og investeringer. Den økonomiske støtte, landet får fra EU eller det omvendte, hvis landet betaler mere til, end det får fra EU's budget. Naboskabet er den stabile faktor, fordi landene i sagens natur bliver ved med at have den samme geografi. Den politiske integration – altså antallet af undtagelser fra et eller flere politikområder. Sikkerhed handler om det enkelte lands deltagelse i forsvars- og sikkerhedssamarbejde med andre EU-lande – gennem EU, NATO eller på anden vis.

Store forskelle fra øst til syd

De mest bemærkelsesværdige udviklinger på europæisk niveau er, at de øst- og centraleuropæiske lande strukturelt set vokser stadig tættere sammen med resten af EU. I Sydeuropa er billedet langt fra entydigt. Den strukturelle samhørighed med resten af EU er generelt svækket i kraft af svækkede offentlige finanser og mindre handel. Men særligt i Spanien ser den individuelle følelse af samhørighed med og tro på EU ud til at overleve. I Italien og Grækenland går den europæiske sammenhængskraft tilbage.

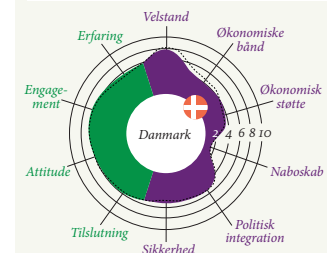
Analysen understreger, at de tre små baltiske lande både individuelt og strukturelt bliver stadig mere europæiske. I Tyskland og de øvrige velstående lande i Nord- og Vesteuropa – herunder Danmark og Holland – var den europæiske sammenhængskraft i 2014 ifølge Janning fortsat relativt stabil, selv om forringelsen af de offentlige finanser i landene generelt har medvirket til at sænke velviljen over for det at finde fælles løsninger. Dette gælder ikke mindst i eurolandene.

Tre landes relation til EU

Danmark, Ungarn og Storbritanniens relation med EU 2007-2014, skala fra 1-10, hvor 10 er størst sammenhængskraft, og 5,5 er gennemsnittet

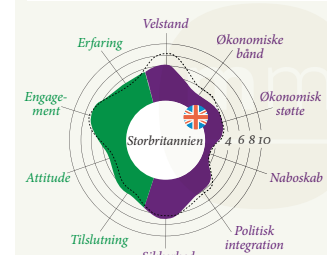
● Individuel sammenhængskraft ● Strukturel sammenhængskraft ● 2007 ○ 2014

Folkelig opbakning i Danmark

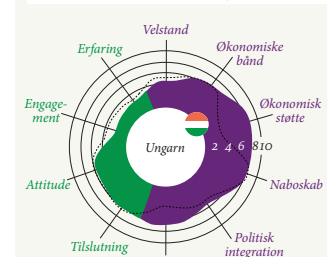
Danmarks relation med resten af EU har kun ændret sig en smule i perioden 2007-2014. Danskerne individuelle samhørighed med andre EU-borgere og EU som institution er steget fra 6,1 til 6,3, mens den strukturelle samhørighed er faldet 4,6 til 4,5.

Brexit trods mere velvilje

I samme periode steg de mere skeptiske briters individuelle samhørighed med EU fra 4,8 til 5,2. Storbritanniens strukturelle sammenhængskraft faldt til gengæld kraftigt fra 4,5 til 4,0, hvilket først og fremmest skyldes markant større ulighed i Storbritannien og mindre samhandel med EU.

Det ungarske paradoks

I Ungarn er den strukturelle samhørighed med EU vokset markant fra 5,5 til 7,0 i kraft af øget EU-støtte til landet. Til gengæld er Ungarns individuelle sammenhængskraft faldet fra 4,5 til 4,1. Med andre ord er den menige ungarsker skeptisk over for EU, på trods af at landet modtager massiv økonomisk støtte fra Bruxelles.

FIGUR 2

KILDE — ”Keeping Europeans Together - Assessing the State of European Cohesion”, European Council on Foreign Relations, Berlin, september 2017.

På trods af den britiske befolknings beslutning om at træde ud af EU-samarbejdet viser analysen også, at den individuelle sammenhængskraft med EU er steget i perioden 2007 til 2014. Dog forholder det sig omvendt med den strukturelle samhørighed, der er faldet markant, primært som følge af mindre britisk samhandel med EU. Samlet var den britiske samhørighedsfølelse med resten af EU i 2014 imidlertid så lav, at resultatet af folkeafstemningen 23. juni om udræden ikke kan siges at være nogen overraskelse. I tilfældet Ungarn, der i går afholdt folkeafstemning om EU's ret til at anvise landet flygtningevoter uden om det nationale parlament, er den strukturelle sammenhængskraft med EU steget massivt. Det skyldes især stor økonomisk støtte fra EU, hvor Ungarn er et af de lande, der modtager allermost økonomisk nettobistand fra Bruxelles. Alligevel hører ungarnerne til blandt unionens mest EU-kritiske og nationalistiske befolkninger. *Se figur 2.*

Josef Janning advarer i øvrigt netop EU-landenes nationale politikere mod at basere deres diskurs omkring EU på en forestillet bekymring om, at nationalstaterne mister magt til det europæiske politiske niveau.

"Hvis man frygter det, har man allerede købt populisternes logik. Det, vi ser, er en overflytning af kompetencer til det europæiske niveau på baggrund af det, som de nationale politikere selv har besluttet i fællesskab. Det er ikke et udtryk for, at der er en eller anden mørk kraft på spil et eller andet sted," siger Janning og fortsætter:

"De nationale politikere har besluttet, at visse ting må ordnes på europæiske niveau, fordi det ikke fungerer på det nationale niveau. Og det er jo så det, de populistiske politikere udfordrer. Her må de proeuropæiske politikere stå fast."

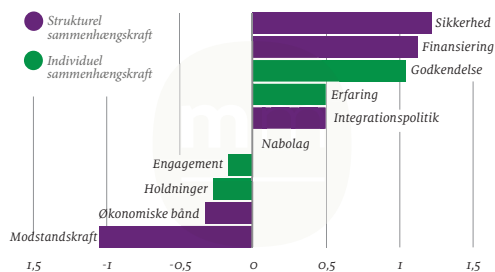
Det danske paradoks

Kapitlet om Danmark i analysen af den europæiske sammenhængskraft er skrevet af forsker og ph.d.-studerende Christine Nissen fra Danmarks Institut for Internationale Studier, DIIS. Hun konstaterer ikke overraskende, at billedet af danskernes individuelle og Danmarks strukturelle samhørighed med EU er fyldt med kontraster.

Følge Christine Nissen er det naturligt, at Danmark med dets geografiske placering og ni folkeafstemninger om EU og undtagelser fra store dele af det politiske samarbejde i EU ligger lavt, når det gælder den strukturelle samhørighed med EU. De individuelle faktorer handler om danskernes personlige erfaring, engagement, attitude og tilslutning, når det gælder EU. Disse faktorer dækker blandt andet over, hvor meget danskerne rejser i EU, hvor mange sprog de taler, hvor europæiske de føler sig, hvor mange der stemmer ved EP-valg, og i hvilket omfang de respekterer EU som et relevant politisk niveau.

Sikkerhed og økonomisk støtte er steget mest

Fremskridt og tilbageskridt i EU's generelle sammenhængskraft 2007-2014

FIGUR 3 — På fem parametre er sammenhængskraften mellem EU-landene vokset fra 2007 til 2014. Det gælder først og fremmest sikkerhed, økonomisk støtte og den individuelle støtte. Omvendt har den økonomiske nedtur efter finanskrisen i 2008 svækket EU's sammenhængskraft, fordi den har svækket de enkelte landes samfundsøkonomiske resiliens og samhandel mellem landene.

KILDE — "Keeping Europeans Together - Assessing the State of European Cohesion", European Council on Foreign Relations, Berlin, september 2017.

“ I disse post-Brexit tider kan man godt understrege, at danskerne har et langt mere positivt syn på EU, end de normalt siges at have.

CHRISTINE NISSEN
Forsker og ph.d.-studerende, DIIS

"Når det gælder de individuelle faktorer, scorer Danmark faktisk relativt højt. Det gælder både på personlige erfaringer, deltagelse i valg, den overordnede attitude over for EU og deres tilslutning til EU som sådan. I disse post-Brexit tider kan man godt understrege, at danskerne har et langt mere positivt syn på EU, end de normalt siges at have," siger Christine Nissen og tilføjer:

"Den danske befolkning er på det individuelle plan ikke særlig EU-skeptisk. Og EU-skepsissen er helt klart større blandt politikerne, end den er i befolkningen," siger hun.

Både Christine Nissen og Josef Janning påpeger, at der er en generel tendens til, at borgerne i EU er mere positive over for det europæiske samarbejde, når det gælder samarbejde om konkrete projekter, mens de reagerer negativt, når debatten kommer til at handle om overordnede begreber som national suverænit.

"Det så vi tydeligt i Danmark i forbindelse med folkeafstemningen 3. december 2015 om retsforbeholdet. Her formåede politikerne – måske på grund af den korte valgkamp – ikke at få kommunikeret, hvad det konkret handlede om. Derfor kom det til at handle om national suverænit, ligesom det også gjorde ved den britiske folkeafstemning i juni. Når det sker, stejler danskerne, og derfor stemte de nej," siger Nissen.

Hun konstaterer samtidig, at de to nejer tilsyneladende har gjort kraftigt indtryk på de danske politikere, som efter hendes opfattelse er ved at gennemføre et markant skifte i deres diskurs, når det gælder EU.

"Siden Brexit ser vi, at de store partier – Venstre og Socialdemokratiet – har opdaget, at de skal passe på ikke at tale EU ned. Og det er en udvikling, man ser i flere medlemslande; at politikerne har indset, at de var i gang med et *race to the bottom*, når det gjaldt EU, og at det ikke fører nogen steder hen," siger Christine Nissen.

Ser man på analysens 10 undersøgte områder er det sammenhængskraften på det sikkerhedsmæssige og økonomiske område, der er gået mest frem fra 2007 til 2014, mens den økonomiske resiliens og de økonomiske bånd er gået mest tilbage. *Se figur 3* •